

Pápai megnyilatkozások. I. II. János Pál pápa első enciklikája és levelei. II. Korunk hitoktatásáról. Fordította **Dr. Diós István**. Szent István Társulat, Budapest 1980, 177, 256 o.

Nagy örömmel köszöntjük a Szent István Társulat új, hézagpótló sorozatát, amely arra hivatott, hogy folyamatosan közvetítse Isten magyarországi népének a Szentatyá legfontosabb megnyilatkozásait. Az első kötet, amelynek címlapjáról a pápa barátságosan mosolygó képe tekint az olvasóra, a Redemptor Hominis enciklikát teszi közkincsé. Utána következnek néhány fontos beszéd és levél az 1978. október—1979. április közti időből: a megválasztása után, okt. 17-én tartott „programbeszéd”, az okt. 18-án a bíborosi testülethez intézett szavak, beiktatási miséjének homíliája; a magyar egyházhoz intézett első levél (1978. dec. 2), előtte Lékai László bíborosprímás színes képevel; végül az 1979 nagycsütörtökén kelt két levél az egyház püspökeihez ill. papjaihoz. — A második kötet teljességében a hitoktatás dokumentumainak van szentelve. Első részében a papi kongregáció Általános Katekétikai Direktóriumát tartalmazza 1971-ből, utána pedig II. János Pál „Catechesi Tradendae” kezdetű apostoli buzdítását (1979). Minden fordítás a hivatalos latin szövegből készült, és dr. Diós István munkája. Nem csekély feladat a bonyodalmas latin mondatokból érthető és élvezhető magyar szöveget formálni a mai olvasó számára. A fordító érezhető igyekezettel törekszik erre, és elődeinél jóval nagyobb sikerrel is. A következő publikációkban talán még tovább lehetne haladni ezen az úton az eredeti sérelme nélkül. Pl. kétségtelen, hogy a körlevelek latin szövege még ma is többszám első személyben beszélteti a pápát. Azonban minden modern nyelvű fordítás (és nyilvánvalóan a lengyel eredeti is) egyszám első személyben fogalmaz, minthogy a „fejedelmi többes” mai embernek igen furcsán hangzik. — Külön dicséret illeti a könyv világos, jól olvasható szedését. Érdemes lenne a korrektúrát is még gondosabban végezni, nem utolsósorban a címekben. — A kiadványsorozat a magyar egyház nagy segítsége lesz. Vivant sequentes!

Öry M.

K. Rahner—H. Vorgrimler: Teológiai kieszótár. Szent István Társulat, Budapest 1980. 808 o. Fordította Endreffy Zoltán. A fordítást az eredetivel egybevettette és teológiai szempontból ellenőrizte Nyíri Tamás.

1961 óta tíz kiadást ért meg ez a mű. A 10., teljesen átdolgozott kiadás alapján készült a magyar fordítás. A magyar olvasóközönség nemcsak egy teológiai szótárt kap elegáns, nagybetűs kiadásban, tetszetős és könnyen kezelhető formában, hanem betekintést nyer a hírneves szerzők átfogó összefoglalása alapján több mint 600 cikkben a teológiával „szövetséges” tudományok megfelelő fogalmaiba is. (A kifejezés II. János Pál pápának a római szent Gergely egyetem tanáraihoz intézett beszédéből való.) Mindegyik cikk a mai teológiai kutatás szintjén áll. A hitgizságok modern fogalmát kapjuk itt egyúttal kezünkbe. Dicsérni kell a szótár kiegyensúlyozottságát. Fogásos és mégis árnyalt tanítást ad. Az alapvető cikkek hosszabbak és teljesebben kidolgozottak, mint azok, amelyeknek ismerete nem annyira szükséges egy-egy központi kérdés megértéséhez és az átfogóbb ismeretek rendszerezéséhez. Nagyon jól sikerültek az önmagában véve filozófiai fogalmakról adott rövid, találó összefoglalások; elősegítik, feleleveníthetik a filozófiai tanulmányoknak a teológiában való alkalmazását (pl. „abszolút”, „agnoszticizmus”, „akarat”, „akcidens”, „aktus”, „alap (princípium)”, „analógia”, „anyag”). Ugyanezt a szolgálatot végzik el az egyháztörténelem, a lelkiség,

az erkölcsstan, a szentírási filológia körébe tartozó közlések. A modern teológiai kutatás kulcsszavai sem hiányoznak, pl. „anoním kereszténység”. Tekintettel vannak a szerzők arra is, hogy az olvasó felvilágosítást kapjon a teológia sarkalatos elveiről, pl. „anima naturaliter christiana”. A magyar hívőt, a kereszténység témaköréi iránt érdeklődő művelt embert éppúgy pontosan tájékoztatja a szótár, mint az olyan olvasót, aki csak időnkint vesz kezébe teológiai könyvet, vagy csak alkalmilag akar pontosan megérteni egy teológiai témáról értekező cikket. Épp ezért ott lesz ez a kis kézikönyv minden pap, szeminarista és hívő értelmiségi könyvtárában éppúgy, mint a hívőt megérteni akaró ateista könyvespolcán. Ha nem is tudja terjedelemben azt nyújtani, amit a „Lexikon für Theologie und Kirche” vagy a „Sacramentum mundi” kötetei, vagy „Herders Theologisches Taschenlexikon”-ja, mégis nélkülözhetetlen lesz mindazok számára, akik egy teológiai témakörrel magyarul írnak, előadást tartanak, vagy egyáltalán teológiával és a teológia szövevényes tudományaival hivatásból foglalkoznak. Azzá teszi témáinak sokrétűsége, a lényeg közérthető nyelven való összefoglalása, a teológiai kifejezések szabatos és pontos magyar visszaadása.

Németh J.

Xavier Léon-Dufour: Face à la mort. Jésus et Paul. (Szemben a halállal. Jézus és Pál.) Seuil, Paris 1979, 320 o.

A neves francia jezsuita egzegéta a halál titkát világítja meg könyvében az újszövetség alapján. Alapproblémája a következő: Elfogadható-e az a hagyományos felfogás, amely szerint az Atya kiszolgáltatja, halálra adja Fiát, hogy megváltson bennünket? Mennyiben lehet a szenvedés és a halál üdvösségünk eszköze? Vajon Istennek kedve telik-e Fia szenvedésében és halálában, aki vérével „fizeti meg” az emberek adósságát? — Az „érdemszerző szenvedésről”, az elégtételről szóló említett felfogás középkori eredetű. Jézus magatartása a halállal szemben azt tanúsítja, hogy ő a halált nem önmagáért kereste, hanem elfogadta mint az Atya akaratát, mert mindvégig hűséges akart maradni küldetéséhez: szeretetből engedelmes volt egészen a kereszthalálig. Szent Pál is lényegében azt tanítja, hogy a halál a hűség misztériuma. Mindenekelőtt Isten hűségéről van szó, aki végtelen Szeretet, — és a szeretet képes legyőzni a halált. De ugyanakkor a halál lehet a mi hűségünk jele is: hűség Isten akaratához és hűség az emberekhez, akikért esetleg feláldozzuk életünket.

A halál — Jézus halála is — kétoldalú. A halál mint természetes jelenség szakadást jelent: elszakadást a világtól és az emberektől. Főleg a hirtelen vagy erőszakos halálnál érezzük ezt. Maga Jézus nem kereste ezt a halált, amely végső soron a bűn, az Istennel való szakítás kifejezése. (K. Rahner azt mondja, hogy a halál nem „természetes”, „semleges” jelenség, mivel a bűnt nem kapcsolhatjuk ki.) Jézus küzdött a fenyegető, egészen közeli és reális halál ellen. De mindvégig hűségesen teljesíteni akarta küldetését, az Atya akaratát. Ezért vállalta a halált is, amely küldetésének beteljesedése volt. Ez a halál második szempontja: a beteljesedés. Jézus maga élete során alakult: amikor látta, hogy nem kerülheti el a halált, ha Isten tervét végre akarja hajtani, akkor elfogadta, integrálta. Az ószövetségi üldözött és megölt igaz sorsát vállalta. Odaadta életét — szabadon — testvéreléért. Léon-Dufour Schürmannn idézi: „Jézus az emberekért halt meg, miként az emberekért élt.”

Jézus a Getszemáni haláltusájában megélte azt, mit jelent az elszakadás a községtől, sőt az Istentől való látszólagos elhagyottságot is megtapasztalta. A halállal járó teljes magányosságot, a „sötétséget” is megélte. De mivel mindvégig hűséges maradt az Atya akaratához, a halál a beteljesedés volt számára. Önmaga teljes odaadása szeretetből. Jézus az utolsó pillanatig párbeszédet folytatott az Atyával, mígnem a Lélekben teljesen átadta magát a végső szeretetaktusban. Halála így kommunió, egyesülés volt azzal, akiért élt, akitől teljesen függött, és aki öröktől a legfőbb Te volt számára.